

W zaklętym, bałtyckim mieście... – muzyczna opowieść Feliksa Nowowiejskiego

Sto lat temu, **10 lutego 1920 r. w Pucku** generał Józef Haller dokonał symbolicznych zaślubin Polski z morzem, wrzucając do Bałtyku platynowy pierścień. By upamiętnić to wydarzenie, rok 2020 został ustanowiony przez Sejm Rzeczypospolitej **Rokiem Zaślubin Polski z Morzem**. Proponuję uczcić to wydarzenie także na lekcjach muzyki realizując zajęcia w oparciu o dzieło operowe „Legenda Bałtyku” Feliksa Nowowiejskiego. Baśniowość i barwność tej historii urzeka dzieci, a realizacja tego tematu pozwala sięgnąć do rzadko przywoływanej mitologii słowiańskiej.

Autorka scenariusza za realizację tej lekcji w klasie 3 otrzymała wyróżnienie oraz główną nagrodę w ogólnopolskim konkursie „Klasyka w klasie czyli najlepsza lekcja o operze polskiej” dla nauczycieli muzyki organizowanym przez Narodowy Instytut Fryderyka Chopina.

Temat lekcji: W zaklętym, bałtyckim mieście.... – muzyczna opowieść Feliksa Nowowiejskiego

Krótki opis lekcji:

Na początku lekcji uczniowie przypomną sobie **piosenkę żeglarską „Hej, me Bałtyckie Morze”** (EKT Gdynia) poznaną na poprzednich zajęciach, potem wysłuchają **uwertury do opery „Legenda Bałtyku”** w wykonaniu Młodzieżowej Orkiestry Symfonicznej im.K.Szymanowskiego. W trakcie słuchania i oglądania uczniowie uczestniczą w **mini-performance**: imitacji falującego morza (6 osób faluje długimi, niebieskimi materiałami). Na zajęciach uczniowie przypomną sobie czym jest **uwertura** i jakie inne **elementy tworzą przedstawienie operowe** – rozwiązując przy okazji **rebusy operowe**.

Uczniowie poznają także kilka faktów z życia Feliksa Nowowiejskiego – samodzielnie odczytując wylosowane **hasła**, umiejscawiają je **chronologicznie** na tablicy, nauczyciel uzupełnia te informacje. Nauczyciel przypomina uczniom, że Feliks Nowowiejski był kompozytorem **„Roty”** (** dla przypomnienia można zaśpiewać 1 zwrotkę tej pieśni). Uczniowie wysłuchają także historii opisanej w **„Legendzie Bałtyku”**, potem samodzielnie przygotowują **teatr Kamishibai** przedstawiający treść opery. Tę pracę wykonują w parach lub trójkach w trakcie **słuchania fragmentów opery**. **Przedstawienie można pokazać młodszej klasie, już po zakończeniu lekcji.

Na koniec lekcji „zanurzeni w morzu” **powtarzamy poznane informacje**. ☺

Cele ogólne:

- Nauka słuchania i dostrzegania inspirującej roli muzyki.
- Pobudzanie dziecięcej wyobraźni i twórczości.
- Zachęcenie uczniów do poznawania i udziału w spektaklach operowych.
- Ukazanie historii naszej kultury – wierzeń słowiańskich.

Cele szczegółowe:

- Pobudzenie wyobraźni dziecięcej poprzez aktywizujące formy pracy: zabawę sceniczną (mini-performance „Morze”) oraz tworzenie własnego teatru.
- Zapoznanie z utworem F. Nowowiejskiego „*Legenda Bałtyku*”.
- Ukazanie uczniom czym jest forma opery i z jakich elementów się składa.
- Wprowadzenie do historii życia kompozytora.
- Ukazanie dzieciom legendy nawiązującej do wierzeń słowiańskich jako elementu historii naszej kultury.

Metody: mini-performans, pogadanka, wysłuchanie muzyki, praca plastyczna (wykonanie kart teatru kamishibai), krótkie przedstawienie, śpiew.

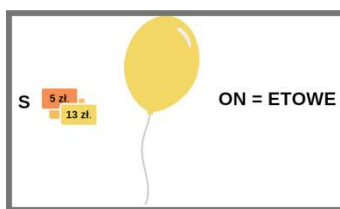
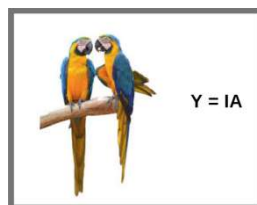
Formy: **zbiorowa** (wspólny śpiew, słuchanie muzyki, słuchanie historii, chronologiczna układanka, dyskusja), **zespołowa** (odgadywanie rebusów, mini-performance oraz praca plastyczna).

Pomoce dydaktyczne: instrument klawiszowy lub gitara, nagranie „*Legendy Bałtyku*”

F. Nowowiejskiego, wydrukowane: rebusy, teksty piosenki i treść opery (załączniki), kartki A4, kredki pastele, teatr Kamishibai (drewniany lub zrobiony samodzielnie z kartonu), ew. zeszyty uczniowskie.

Przebieg zajęć:

Treść zajęć	Czas	Pomoce, uwagi
1. Powitanie uczniów, sprawdzenie czy wszyscy posiadają kredki pastele.	1 min.	
2. Wprowadzenie: N. informuje, że dziś zaprasza uczniów do podwodnego świata - miasta na dnie Bałtyku, którego władczynią jest Jurata. Stworzymy także własny teatr, który niebawem zaprezentujemy młodszej klasie. To wszystko za sprawą <i>Legendy Bałtyku</i> – opery skomponowanej przez Feliksa Nowowiejskiego.	2 min.	
3. Chcąc wprowadzić uczniów w morski klimat N. zaprasza do zaśpiewania znanej uczniom żeglarskiej piosenki „Hej, me Bałtyckie Morze”(EKT Gdynia).	2 min.	słowa piosenki – do wklejenia w zeszyte (zał.1), instrument
4. N. proponuje uczniom wysłuchanie i obejrzenie fragmentu nagrania uwertury do opery <i>Legenda Bałtyku</i> w wykonaniu Młodzieżowej Orkiestry Symfonicznej im.K.Szymanowskiego. W trakcie pierwszego wysłuchania uczniowie wsłuchują się w dynamikę i tempo utworu i zastanawiają się jak można by je odwzorować ruchem. Za drugim razem sześciu chętnych uczniów staje przed ekranem z długimi niebieskimi materiałami/szarfami i ilustruje ruchem słyszana muzykę (nie zasłaniając ekranu 😊) – tworząc mini-performance falującego morza.	8 min.	rzutnik lub moitor, dostęp do internetu, niebieskie materiały
		
5. N. wraz z uczniami porządkują informacje na temat elementów dzieła operowego. Posłużą do tego rebusy przygotowane i wydrukowane przez N. (uwertura, libretto, aria, recytatyw, sceny baletowe, sceny chóralne). Uczniowie w małych grupach rozszyfrowują hasła, potem wspólnie z N. wyjaśniają ich znaczenie.	7 min.	wydrukowane rebusy (zał.2)

6. **N. uzupełnia informacje o Feliksie Nowowiejskim:** jakiej był narodowości, kiedy żył, na jakich instrumentach uczył się grać, jakie utwory komponował, jak wyglądał, jakie nagrody uzyskał etc. Uczniowie samodzielnie **odczytują informacje** przygotowane wcześniej przez N. i zawieszają je chronologicznie na tablicy.
7. N. przypomina uczniom, że Feliks Nowowiejski jest kompozytorem „**Roty**” do sł. Marii Konopnickiej (** dla przypomnienia można odśpiewać 1 zwrotkę tej pieśni).
8. Wprowadzeniem do wysłuchania fragmentów opery oraz wykonania pracy plastycznej jest **poznanie treści „Legendy Bałtyku”**. Uczniowie siadają lub kładą się na dywanie i słuchają czytanej przez N. historii. [**można na podłodze rozłożyć używane wcześniej matariały, tak by dzieci siedziały „wśród fal” 😊]
9. Uczniowie wraz z N. **ustalają ile arkuszy** teatru Kamishibai powstanie, po czym dzieci **dzielą się na zespoły** – wg własnego wyboru.
10. Uczniowie wykonują zaplanowaną wcześniej **pracę plastyczną** w trakcie **słuchania fragmentów opery**. Nauczyciel prezentuje fragmenty poprzedzając je informację z jakiej części dzieła pochodzi dany fragment – tak by muzyka mogła stanowić inspirację do tworzenia pracy.
11. Dzieci **oglądają teatr** Kamishibai (pozostałe obrazki wykonywane przez inne grupy uczniów są dla nich niespodzianką) – N. pokazuje obrazki, czyta tekst oraz prezentuje fragmenty utworu (np. uwerturę). Może także poprosić dwoje uczniów o pomoc (w czytaniu i prezentowaniu prac).

5 min.

plansze z informacjami o Feliksie Nowowiejskim

**2 min.

instrument do akompaniamentu

4 min.

treść opery (zał.3)

1 min.

15 min.

kartki A4, kredki lub pastele

5 min.

nagranie Legendy Bałtyku,

teatr Kamishibai z drewna lub zrobiony z kartonu

12. Na zakończenie: **powtórzenie informacji** - „w morzu”. Dzieci „zanurzają się” w podwodne głębiny (pod niebieskimi materiałami). N. zadaje kolejne pytania, a te dzieci, które znają odpowiedź „wynurzają” się z fal.

Proponowane pytania:

- Kim był Feliks Nowowiejski?
- Która z pieśni F. Nowowiejskiego pełniła rolę hymnu? Kto napisał do niej słowa?
- Jak brzmi tytuł utworu, który dziś poznaliśmy? Jakia to forma utworu?
- Co to jest uwertura?
- Co to jest libretto?
- Czy różni się aria od recytatywu?
- Jak nazywają się główne postaci opery „*Legenda Bałtyku*”?
- Na jaki zespół instrumentalny jest ten utwór?

13. N.mówi, że warto powtórzyć sobie historię zawartą w „*Legendzie Bałtyku*”, ponieważ już niebawem pokażemy ją młodszym kolegom. N. sugeruje uczniom, że warto, aby opowiedzieli tę historię któremuś z domowników – tak by utrwalić sobie jej treść. ** **Zapowiedź** kolejnych zajęć: **obejrzymy** fragmenty inscenizacji operowej tj. *Legendy Bałtyku* w wykonaniu artystów Opery Poznańskiej.

14. Pożegnanie uczniów.

3 min.

Przygotowane wcześniej pytania

**Gwiazdkami oznaczono elementy lekcji, które nie są obowiązkowe - można je realizować wśród uczniów, którzy sprawnie zrealizowali inne zadania lub też na kolejnej lekcji. Casy tych zadań, nie są liczone do czasu lekcji.

ZAŁĄCZNIKI:

- 1) Słowa piosenki „Hej, me Bałtyckie morze” – do druku, dla uczniów.
- 2) Rebusy .
- 3) Treść opery *Legenda Bałtyku*.

Hej ma Bałtyckie Morze

Hej, me Bałtyckie Morze,
Wdzięczny Ci jestem bardzo,
Toś Ty mnie wychowało,
Toś Ty mnie wychowało,
Szkoleś mi dało twardą.

Szkoleś mi dało twardą,
Uczyłoś łodzią pływać,
Żagle pięknie cerować,
Żagle pięknie cerować,
Codziennie pokład zmywać.

Hej ma Bałtyckie Morze

Hej, me Bałtyckie Morze,
Wdzięczny Ci jestem bardzo,
Toś Ty mnie wychowało,
Toś Ty mnie wychowało,
Szkoleś mi dało twardą.

Szkoleś mi dało twardą,
Uczyłoś łodzią pływać,
Żagle pięknie cerować,
Żagle pięknie cerować,
Codziennie pokład zmywać.

Hej ma Bałtyckie Morze

Hej, me Bałtyckie Morze,
Wdzięczny Ci jestem bardzo,
Toś Ty mnie wychowało,
Toś Ty mnie wychowało,
Szkoleś mi dało twardą.

Szkoleś mi dało twardą,
Uczyłoś łodzią pływać,
Żagle pięknie cerować,
Żagle pięknie cerować,
Codziennie pokład zmywać.

Hej ma Bałtyckie Morze

Hej, me Bałtyckie Morze,
Wdzięczny Ci jestem bardzo,
Toś Ty mnie wychowało,
Toś Ty mnie wychowało,
Szkoleś mi dało twardą.

Szkoleś mi dało twardą,
Uczyłoś łodzią pływać,
Żagle pięknie cerować,
Żagle pięknie cerować,
Codziennie pokład zmywać.

Hej ma Bałtyckie Morze

Hej, me Bałtyckie Morze,
Wdzięczny Ci jestem bardzo,
Toś Ty mnie wychowało,
Toś Ty mnie wychowało,
Szkoleś mi dało twardą.

Szkoleś mi dało twardą,
Uczyłoś łodzią pływać,
Żagle pięknie cerować,
Żagle pięknie cerować,
Codziennie pokład zmywać.

Hej ma Bałtyckie Morze

Hej, me Bałtyckie Morze,
Wdzięczny Ci jestem bardzo,
Toś Ty mnie wychowało,
Toś Ty mnie wychowało,
Szkoleś mi dało twardą.

Szkoleś mi dało twardą,
Uczyłoś łodzią pływać,
Żagle pięknie cerować,
Żagle pięknie cerować,
Codziennie pokład zmywać.

Załącznik 2.

RO = U

~~LIPAN~~

~~K~~

~~KIN~~

RYNA=ATYW

Y = IA

~~S~~

A=E

~~KI~~

~~RT~~

S

5 zł.

13 zł.

ON = ETOWE

MU=CHÓ

S

5 zł.

13 zł.

NE

Feliks Nowowiejski – Legenda Bałtyku

Opera Legenda Bałtyku rozgrywa się się
w dawnych czasach, gdy tereny naszego
kroju zamieszkiwały plemiona słowiańskie.
Wierzono wówczas w wiele różnych bóstw,
które miały zsyłać dobrodziejstwo oraz
pomysłność wojowników w bojach przeciw
innym plemionom. Codzienne życie ludzi
wyglądało wówczas zupełnie inaczej. Na
tym tle rozgrywa się gorąca miłość
Bogny i Domana.

Dwóch rywali, biedny rybak Doman
i bogaty kupiec Lubor, stara się o rękę
Bogny. Ojciec Bogny, Mestwin, sprzyjający
bogatemu Luborowi, wysyła Domana po
pierścień Juraty. Wierzono wówczas, że
Jurata jest legendarną władczynią
zatopionego miasta Winety. Miasto to
zostało wcześniej zatopione przez Peruna –
boga grzmotów i piorunów. Doman
przedziera się przez podwodne głębiny,
pokonując topielice, strzygi i inne morskie
potwory. Po walce zbliża się do uspiętej
czarami władczyni Juraty i pocałunkiem
budzi ją z kamiennego snu. Władczyni
Jurata z wdzięczności wręcza mu pierścień.

Tymczasem bogaty kupiec Lubor,
wykorzystując nieobecność swojego rywala,
próbuje rozkochać w sobie Bognę. Wszystko
to dzieje się w chrampie – miejscu
pogańskich modlitw i nabożeństw. Bogna
jedna wciąż kocha Domana i nie chce słyszeć
o innym mężczyźnie. Odtrącony Lubor,
niszczy stojący tam posąg bóstwa i oskarża
Bognę o ten świętokradzki czyn. Tłum
mieszkańców wioski domaga się jej śmierci
dla przebłagania znieważonego bóstwa. W
porę jednak przybywa Doman ze zdobytym
czarodziejskim pierścieniem.
Sprawiedliwości stało się zadość i zakochani
mogą już razem żyć.